

УДК 159.923:159.947.2:177.61:316.32; 141.78

Ілля Олександрович Дишлевий,
кандидат соціологічних наук,
докторант Інституту соціальної
та політичної психології,
Національна академія педагогічних наук України
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-5094-2755
dyshevyy@gmail.com

ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТІСНОГО ВИБОРУ ТА КОХАННЯ У ПОСТМОДЕРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У статті розкрито складні взаємозв'язки психології особистісного вибору та кохання в постмодерному суспільстві. Обґрунтовано категорію справжнього кохання та показано її вкрай важливе значення в особистому житті людини. Проаналізовано тенденції переважання гедонізму та епікуреїзму в образі та стилі життя великої кількості людей у постмодерному соціумі. Продемонстровано соціально-психологічне самопочуття соціально вразливих груп у сучасному українському суспільстві у ситуації вибору щодо кохання.

Ключові слова: вибір, справжнє кохання, постмодерне суспільство, спосіб і стиль життя, соціально вразливі групи суспільства.

Illia Dyshevyy,
PhD of Sociology,
Doctoral student of Institute of Social
and Political Psychology Institute,
National Academy of Educational
Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-5094-2755
dyshevyy@gmail.com

PSYCHOLOGY OF PERSONAL CHOICE AND LOVE IN THE POSTMODERN SOCIETY

The relationship between personal choice and love is highly controversial in the postmodern society. Belief in «eternal» love and its narratives are considered naïve in the public discourse of the postmodern society. In the foreground there are temporal and momentary, sexual pleasures and short-termed love affairs that contradict the content of true love. In the postmodern society so-called free relationships become popular, they do not assume the loyalty of partners to each other.

Genuine romantic (intimate) love is the feeling and state of devotion of one person to another, respect for human dignity of the loved one, acceptance of his or her being, constant care of partners for each other, mutual understanding and sense of duty of a person in the relations with a partner. True love also implies tolerance towards love relations among members of socially vulnerable groups of a society. The desire for true love is the most important manifestation of eudemonism in a human outlook.

The psychology of personal choice regarding love is greatly simplified in the postmodern society. Hedonism (the pursuit of various pleasures) and epicureism (the craving for momentary delights) have actually replaced the notion of love. This is reflected in the image and lifestyle of many people. In the public discourse of the postmodern society these patterns of love are articulated, and true love is described in the narratives of intellectuals and actively reflexing people.

In the modern Ukraine, the social and psychological well-being of socially vulnerable groups is quite complicated, as social stigmatization and discrimination towards members of these groups persist. Personal choice regarding love among members of socially vulnerable groups is extremely difficult in the modern Ukrainian society, since the realization of the right to be happy in this social environment is not simple.

The main axis of the psychology of personal choice regarding love in the postmodern society is the adoption of an existential decision – to search for a companion of the whole life and to be monogamous, or to be polygamous and polyamorous, practicing many intimate relationships with different partners. The choice of a person in favor of the love for the whole life is very rare in the postmodern society, because its value for people is mainly lost in the course of socialization and social development.

Keywords: *personal choice, postmodern society, true love, lifestyle, socially vulnerable groups of society.*

Проблема взаємозв'язку психології особистісного вибору суб'єктів та феномену любові безперервно актуалізується у різних дискурсах постмодерного суспільства. Кохання дедалі більше вислизає із соціальних взаємодій у суспільстві, що не може не турбувати інтелектуалів. Поняття кохання все частіше підміняється культом сексу, молодості та краси, а також відносинами матеріального характеру. Однак вибір людини на користь любові забезпечує їй життя, повне радощів та фарб, допомагає їй створити та підтримувати тривалі близькі стосунки, а також утворити свою родину. З категорією кохання пов'язаний увесь розвиток людської культури, і жодні прояви гедонізму та епікуреїзму в сучасних суспільствах не зможуть затьмарити величезну значущість кохання. При цьому особистий вибір суб'єкта постійно перебуває на роздоріжжі між любов'ю та споживанням. Суспільний дискурс постмодерного соціального організму дедалі частіше акцентує увагу на споживанні та задоволеннях, що вписується у рамки сучасної економіки з вкрай розвиненим маркетингом. Відповідно, вибір особистості на користь любові вимагає стійкості, впевненості у своїх силах і сили волі, оскільки щира чиста любов є швидше винятком, ніж правилом у суспільстві. До того ж любов вимагає консолідації внутрішніх ресурсів людини, оскільки нерідко пов'язана з стражданнями. Слід зазначити, що ці страждання переборні та тимчасові.

У цій статті робочим поняттям є «справжнє кохання», яке є оціночним за своєю суттю, але все ж таки є евристичним конструктом для пізнання соціально-психологічних протиріч між соціально-історично сформованим змістовним сенсом універсальної цінності любові, з одного боку, і соціальними реаліями вкрай пластичного, поверхневого і мінливого постмодерного суспільства, – з іншого боку. Дані протиріччя утворюють межі проблемної ситуації цього дослідження.

Проблема цього дослідження полягає у протиріччі трендів постмодерного суспільства щодо особистого життя людини, з одного боку, та психології особистісного вибору, зробленого на користь справжнього романтичного (інтимного) кохання, – з іншого боку.

Проблема даної роботи актуальна в контексті сталого розвитку постмодерного суспільства та формування антропоцентристського дискурсу, що спонукає людей до саморозвитку в руслі формування ними сім'ї. Актуальність представленої роботи пов'язана із зростанням уваги до конституції близьких особистих, партнерських взаємин у постмодерному соціумі.

Проблеми вибору та кохання мають міждисциплінарний характер. Дані проблеми вивчаються та рефлексуються у філософії, теології, соціології, психології та інших дисциплінах. Психологічний кут зору на особистісний вибір і романтичну любов включає в себе облік індивідуальних психічних характеристик людини, які відрізняють її від інших людей і одночасно зближують її з навколишнім людським оточенням. Дані питання цікавлять учених від самого початку розвитку психології й активно опрацьовуються в психотерапії.

Мішель Фуко розглядає особистісний вибір та романтичну любов у контексті відносин влади у соціумі, які забезпечують контроль та нагляд за суб'єктом у рамках дискурсивних уявлень про соціальні норми. Моделі вибору тієї чи іншої форми кохання прищеплюються людині, починаючи з її раннього віку [9, с. 113–114]. Дана модель дисциплінарного

суспільства актуальна і зараз, оскільки розширення юридично визнаних природних прав людини спричиняє збільшення зобов'язань.

Ентоні Гіденс пропонує власну концепцію трансформації інтимних відносин у сучасних суспільствах. У ній розкрито крихкість близьких відносин у сучасному західному соціальному світі, яка викликана вкрай мінливим вибором суб'єктів на користь кохання. Почуття кохання все більше схоже в сучасному соціумі на наркотичну залежність [2, с. 82–85].

Ірвін Ялом вважає, що протистояння людини факту її власної смертності відкриває перед нею нові горизонти особистого вибору у близьких стосунках зі своїм партнером, надає їй можливість вільно любити. Кожна особистість має свій унікальний досвід вибору, кохання та особистого життя [10, с. 356–358].

Тетяна Титаренко вивчає проблему вибору та питання кохання в контексті своєї концепції життєтворчості. У рамках цього підходу розглядається відповідальний особистісний вибір у площині перетину чоловічого та жіночого світів один з одним. Людина – сама творець свого особистого життя [7].

Іван Данилюк торкається феноменів вибору та кохання в ракурсі різних етнопсихологічних напрямків. У рамках етнокультурної психології вибір особистості та любов аналізуються крізь призму соціокультурних співпадінь та відмінностей між різними етнічними групами [3].

Алла Коваленко досліджує вибір людини та любов у ракурсі психології творчого мислення та психологічного благополуччя особистості. Велику роль у формуванні особистісного вибору щодо кохання відіграють механізми сприйняття та розуміння людини людиною, що багато в чому залежить від соціальних ідентичностей у суспільстві [6].

Нерозв'язаними раніше частинами проблеми цього дослідження є:

1. Невідповідність між уявленнями про кохання у публічному дискурсі постмодерного суспільства та змістовними смислами справжнього кохання;
2. Суперечності між змістом справжньої любові, з одного боку, і способом та стилем життя багатьох суб'єктів у постмодерному соціумі – з іншого боку;
3. Невідповідність декларованої толерантності у ліберальному дискурсі сучасного українського суспільства реальному соціально-психологічному самопочуттю соціально вразливих груп соціуму.

Мета цієї роботи – формування теоретичних соціально-психологічних положень щодо співвідношення психології особистісного вибору та кохання у постмодерному суспільстві, а також у сучасному українському соціумі, що наближається до стану постмодерну.

Особистісний вибір людини є надзвичайно важливим чинником як соціальної динаміки, так і соціальної статичності. Саме від рішень, планів та цілей суб'єктів залежать стійкість та розвиток соціальних інститутів. У постмодерністському суспільстві особистий вибір людини вкрай множинний, мінливий і поверховий, що необхідно враховувати при його вивченні. Психологія особистісного вибору суб'єкта поєднує у собі цілу систему мотивів, вольових актів і установок людини, які залежать від безперервного процесу соціалізації і соціокультурного впливу суспільства загалом. Еволюція особистісного вибору людей у соціально-історичному розрізі безпосередньо залежить від дискурсів, що домінують у суспільстві та визначають психологію соціальних груп та спільностей. Також слід враховувати, що вибір особистості як соціально-психологічний феномен тісно пов'язаний із соціальним феноменом свободи, яка визначає рамкові умови та можливості формування та реалізації особистого вибору суб'єктів.

Кохання – вкрай значуще почуття у житті. З уявленнями про любов пов'язаний весь розвиток людської культури, вона позиціонується як найпрекрасніший стан, який може

бути між людьми. Кохання може бути різним за рівнем своєї приватності та інтимності. У даній роботі розглядається любов романтична і любов еротична, інтимне почуття, яке виникає між двома дорослими людьми. Саме цьому почуттю присвячено дуже багато літературних і музичних творів, театральні постановки та продукти кінематографа, філософські трактати та твори. У межах психологічної науки можна виділити окрему область – психологію любові. Наукові пошуки у цій галузі можуть здійснюватися у напрямку дослідження цілого комплексу психічних процесів, ментальних явищ і поведінкових установок у людини, що пов'язані з почуттям любові. Любов як психологічний феномен так само, як і особистісний вибір, пов'язана зі свободою, самостійністю та моральною автономією суб'єкта. А через свободу любов особливо взаємопов'язана з почуттям обов'язку та відповідальністю, навіть найчастіше з жертвністю.

Справжня романтична, інтимна (еротична) любов – це почуття і стан духовного, душевного та тілесного єднання між двома дорослими людьми (як протилежної, так і своєї статі). У суспільстві постмодерну почуття і стан любові вкрай пластичний і розмитий. Соціальні взаємодії та контакти, у тому числі й особисті, інтимні, у край поверхневі у багатьох випадках. У постмодерністському соціумі надзвичайно виражені егоїзм, егоцентризм і споживацький підхід людини до людей, які її оточують. Дані соціальні факти та явища безпосередньо конструюють любов у постмодерному суспільстві.

Постмодерне (постмодерністське) суспільство можна розуміти як систему соціальних відносин нерівності в способі та стилі життя людей, сформовану в ході становлення та розвитку інформаційного суспільства.

Спокуса у суспільстві постмодерну панує всюди. Це підштовхує велику кількість людей у своїх соціальних практиках дотримуватися принципів гедонізму та епікуреїзму. Гедонізм можна розглядати як прагнення людини до різних задоволень – емоційних, інтелектуальних, тілесних. Епікуреїзм є жадобою людини емоційно-тілесних насолод. Гедонізм та епікуреїзм у психологічному стані сучасної людини поступово і неухильно заступають справжню інтимну любов.

У постмодерністському суспільстві популярними стали так звані вільні стосунки, в яких партнери можуть мати емоційно-чуттєві та сексуальні зв'язки на стороні. Новим трендом стала поліаморність – встановлення особистістю безлічі об'єктів своїх любовних почуттів, які вважаються нею виразом справжнього сенсу любові. Але справжнє кохання передбачає моногамність і вірність.

У суспільстві виділилася особлива категорія людей – демісексуали. Це люди, які вступають в інтимну близькість із людиною лише у разі вираженої особистої симпатії та почуттів. Цей соціальний факт дещо обнадіює, оскільки відхиляється від тенденцій споживання в особистих соціальних взаємодіях індивідів.

Основну вісь психології особистісного вибору щодо кохання в постмодерністському суспільстві становить прийняття екзистенційного рішення на користь моногамності та вірності одному партнеру або надання переваги на користь полігамних відносин та/або проміскуїтету, що несе тимчасові задоволення. Життєвий вибір людини на користь любові та близьких відносин на все життя – це рідкість у постмодерному соціумі, яка заслуговує на безмірну повагу. Для цього вибору сім'я стоїть у першій низці соціальних цінностей людини. Саме сім'ю суб'єкт розглядає як свою велику фортецю, як свій надійний та постійний притулок.

У скрутному становищі знаходяться соціально вразливі групи, особливо представники ЛГБТ-спільноти (лесбійки, геї, бісексуали та трансгендери) та люди, які живуть із ВІЛ (вірусом імунодефіциту людини). Можливості вибору для цих людей часто звужені, що не дає їм повної реалізації у коханні, стосунках та родині. Наприклад, для

гомосексуальних людей в Україні недоступний офіційний шлюб, що перешкоджає можливості створення повноцінної сім'ї. Люди, які живуть з ВІЛ, часто обмежені у пошуку сексуального та шлюбного партнера, оскільки їхнє захворювання досі, незважаючи на сучасні досягнення медицини, лякає багатьох людей, що нерідко змушує їх мовчати про стан свого здоров'я. Крім того, представники цих соціально вразливих груп зазнають сильної соціальної стигматизації і часто – соціальної дискримінації в сучасному українському суспільстві. Дані фактори штовхають цих людей у прірву – у безладні та випадкові сексуальні контакти та крайні форми гедонізму та епікуреїзму в їхньому способі та стилі життя. Зробити та реалізувати свій вибір суб'єктам із цих соціальних груп на користь «вічної» любові та міцного, надійного сімейного та шлюбного союзу вкрай проблематично. Це обтяжується їх самостигматизацією і важким психологічним самопочуттям цих соціальних категорій людей.

Важливо не так закохатися, як розвинути почуття справжнього кохання та його підтримувати. І тому потрібні найрізноманітніші внутрішні інтенції людини, переважно – її творчі сили. Слід зазначити, що перш за все людині слід зробити вибір на користь самої себе – прийняти та полюбити себе. Без цього вибору орієнтація на іншу людину приречена на невдачу та провал. Тільки полюбивши себе, людина здатна зробити зрілий вибір на користь іншої людини – полюбити її. Кохання – це життєвий вибір людини. Федір Достоєвський у своєму романі «Брати Карамазови» виділив два види кохання – любов мрійливу та любов діяльну. Любов мрійлива – це прагнення швидкого подвигу, бажання якнайшвидше справити на людину блискуче враження, гучні слова і гарячі клятви. На противагу їй любов діяльна – це щоденна праця, постійна турбота про іншу людину, прагнення змінити життя коханої людини на краще і створити з нею міцний союз на довгі роки, на все життя [5, с. 69]. Ця екзистенційно-психологічна конструкція Федора Достоєвського є евристичною для соціально-психологічного дослідження взаємозв'язку психології особистісного вибору та кохання у постмодерному суспільстві з позиції гуманістичної парадигми. Еріх Фромм у своєму гуманістичному підході окремо виділяє категорію кохання. З погляду Еріха Фромма, людське прагнення володіти іншою людиною, та ще й володіти нероздільно, – це незріле кохання, в корені якого лежать егоїзм і власні амбіції [8, с. 73–74].

У постмодерному суспільстві часто зустрічається не справжнє кохання, а хвороблива залежність однієї людини від іншої або співзалежність двох людей. Це невротичні стосунки, які потребують опрацювання у межах сімейної психотерапії. Психологічна культура взагалі дає особистості широкі горизонти для самопізнання, для інтроспекції та саморефлексії. Тим самим людина, яка має розвинену особисту психологічну культуру, здатна до зрілих близьких стосунків із взаємною справжньою любов'ю. Тому психотерапія вкрай корисна не тільки у критичних ситуаціях, а й у ході всього усвідомленого життєвого шляху особистості. Психотерапія і психологічне консультування мають важливу профілактичну функцію. Окремо слід відзначити важливість праці психоаналітиків у складних випадках, які ведуть свою дорогу з раннього дитинства людини. Умовно кажучи, що з людиною було у п'ять років, те з нею відбуватиметься і в тридцять п'ять років. Сценарій хворобливих співзалежних стосунків може дуже довго переслідувати людину – і тоді метод психоаналізу тут незамінний. Особистий вибір людини на користь психотерапії – це вибір суб'єкта у бік здорового та справжнього кохання.

Пошук людиною свого супутника життя – найчастіше дуже складний шлях, особливо для представників соціальних груп, що стигматизуються. Однак ще складніше – зберегти людині те, що вона знайшла. Справжнє кохання передбачає самовідданість. У романі Чарльза Діккенса «Великі надії» про щиро люблячого головного героя зазначено таке:

«Так, часто, часто, а може бути, і постійно, я з сумом говорив собі, що люблю без заохочення, без надії, всупереч розуму, власному щастю і душевному спокою» [4, с. 258].

У кожній людині закладено як інстинкт самозбереження, так й інстинкт руйнування та саморуйнування. Більше того, у кожній людині як біосоціальної істоті закладена агресія. Соціокультурний вплив на індивіда дозволяє особистості розвиватися гармонійно, пригнічуючи руйнівні та насильницькі тенденції. Також слід зазначити, що кожна людина, згідно з християнською теологією, створена за образом і подобою Бога, а Бог є любов. Відповідно, призначення людини – у коханні, самовіддачі та терпінні. Саме терпіння дозволяє людям долати кризи в особистих відносинах, через які багато пар розходяться і знову шукають собі «ідеального» кандидата. Саме непохитність особистого вибору людини на користь свого супутника життя та родини з ним дозволяє долати серйозні кризи у стосунках, у яких люди вкрай сильно відчужуються одне від одного. Цей вибір передбачає приборкання низинних пристрастей і бажань, руйнівного та агресивного початку в людині. Різні релігійні та етнічні змістовні сенси соціальних цінностей любові та сім'ї дозволяють особистості піднятися над потягом до руйнування та агресії. Наприклад, християнська Церква вчить смиренності з вадами свого ближнього.

У постмодерному суспільстві багато людей не бажають ні в що заглиблюватися, і знаходити зі своїм партнером порозуміння, і виявляти до нього терпіння та смиренність. Шлюб уявляється як тягар і афера [1, с. 33]. Гордіня переважає цінність любові та близьких стосунків, а гордіня, згідно з християнською традицією, є смертним гріхом. Розлука і розлучення – звичайна річ для постмодерної людини. Боротьби за збереження та розвиток близьких особистих стосунків майже немає. Дані тенденції свідчать про поверховість психології особистісного вибору щодо кохання у постмодерному соціумі. При цьому одним із девізів цього соціуму є свобода. Так, гнучкість і пластичність особистого вибору в постмодерному суспільстві є проявом свободи людини. Однак свобода передбачає відповідальність у всіх сферах буття, включаючи любов. Відповідальність же у коханні та близьких стосунках людей у постмодерному суспільстві суттєво знижена, що дозволяє говорити лише про задекларовану, ілюзорну свободу. Тільки тоді, коли людина бере відповідальність за свою кохану людину, вона вільна в коханні. Також постмодерне суспільство можна розглядати як нову форму дисциплінарного суспільства, в якому влада через правові та етичні норми розпорошена у всіх сферах та царинах життя, включаючи і суб'єктивність людини. Виходячи зі сказаного, психологія особистісного вибору щодо кохання в постмодерному соціумі має орієнтацію на свободу, але далеко не завжди виправдовує цю орієнтацію, оскільки повсюдним є безвідповідальне ставлення людини до свого партнера, який у більшості випадків виявляється просто «пасажиром у потязі» – тимчасовим супутником. Також вкрай поширеними є інтимні зустрічі на один-два рази, скороминущі романи, які взагалі не дозволяють говорити про будь-яку справжню свободу особистісного вибору.

Окремо варто наголосити на проблемі розлуки. У постмодерному суспільстві розлука – це соціальна норма. Люди, не особливо вникаючи у світ Іншого, легко рвуть із ним усі зв'язки чи відправляють у френдзону. Для поверхневої людини розлука – досить легка річ. А поверховість – тренд постмодерного суспільства. Однак для людини з тонкою та глибокою душевною організацією розлука – це вкрай важкий і дуже болісний процес, психологічна травма. Це зрозуміло, оскільки при тонкій і глибокій внутрішній конституції людина здатна на справжні і щирі почуття, у тому числі й відчувати справжнє кохання. У такому разі розлука з коханою людиною обертається для суб'єкта трагедією, яка може призвести до психологічних проблем, труднощів у соціальних контактах та взаємодіях, а в крайній ситуації – до психічних розладів. При цьому усвідомлена реакція людини на розлуку – це її особистий вибір. Але далеко не всі люди, яких залишили їхні супутники

життя, можуть схвалити вибір свого партнера. Дані соціально-психологічні факти потребують підвищеної уваги з боку психологів та психотерапевтів і ще раз свідчать про крайню важливість психологічної допомоги в будь-якому соціумі. Також ця допомога має виключати будь-які форми стигматизації та дискримінації при зверненні соціально вразливих груп. При цьому люди із поверхневим сприйняттям дійсності також потребують психологічної допомоги, оскільки їхнє розчарування в поверховості соціального буття – цілком можливе явище. Часто людина на тлі розлуки переосмислює своє життя, свої цінності та свої погляди на світ.

Порозуміння – дуже важлива складова особистих відносин, заснованих на взаємному коханні. Для взаєморозуміння необхідний збіг двох людей за їхнім способом і стилем життя, за світом їхніх інтересів та їх цінностями. Відповідно, вкрай бажаною умовою для позитивного сценарію любові є те, що люди повинні бути приблизно з близьких соціальних кіл. Мезальянс може бути успішним тільки за дуже сильного кохання, для якого невідомі будь-які перешкоди. А це трапляється дуже рідко. У постмодерному суспільстві є велика кількість різних соціальних практик і змістовних смислів цінностей, що ускладнює пошук людиною партнера приблизно зі свого соціального кола. Саме тому взаєморозуміння є важкодосяжним у сучасному соціумі.

Незважаючи на постматеріалістичну спрямованість культури постмодерного суспільства, питання матеріальної залежності у близьких відносинах залишається актуальним та складним. Матеріально самодостатні люди в сучасних умовах не настільки прагнуть любові та близьких відносин, як індивіди з недостатнім рівнем матеріального добробуту. Сім'я та шлюб – як і раніше, один із важливих соціальних ліфтів. Справжнє кохання передбачає самовіддачу і навіть жертвовність. Щиро любляча людина налаштована не так на те, щоб брати, а скільки на те, щоб дарувати і віддавати. Це добровільний вибір особи. Така психологія справжнього кохання. Однак така самовіддача у формі дарування матеріальних ресурсів може бути чи не єдиним джерелом існування для сторони, що приймає. У такому разі розрив стосунків подібний до катастрофи для приймаючої сторони, оскільки матеріальна підтримка партнера після розлуки поза шлюбом – це рідкість. Психологи та соціальні працівники повинні враховувати і цей можливий нюанс проблеми розлуки, особливо тих пар, які не мали зареєстрованого шлюбу та, відповідно, юридичних гарантій для обох сторін, що особливо важливо для приймаючої сторони. Віддавати та отримувати матеріальні блага у любовних відносинах – це взаємний особистий вибір партнерів.

Почуття обов'язку – це дуже важлива форма прояву справжнього кохання. У постмодерному суспільстві почуття обов'язку як усвідомлена відповідальність – рідкісне явище. Почуття обов'язку – це безкорисливе служіння людини об'єкту свого кохання. Це почуття не вписується в рамки прагматизму та утилітаризму, що супроводжують функціонування та розвиток постмодерного суспільства. Любов взагалі за своєю природою не вкладається в обмеження прагматизму та утилітаризму, це один із найвищих проявів духовної сутності людини. Сучасна людина робить дуже мало вчинків, керуючись почуттям обов'язку. Не слід відчувати ілюзій – у постмодерному суспільстві більшість людських діянь продиктовані міркуваннями вигоди, а не почуттям обов'язку. Однак розвинену психологію особистісного вибору відрізняє саме почуття обов'язку перед коханою людиною. У роботі розглядається інтимна любов між двома дорослими людьми. Інші види любові, як материнська любов, наприклад, – це предмет окремого дослідження.

Справжня романтична (інтимна) любов сповнена повагою людської гідності коханої людини та прийняттям її особистісних якостей. Це не жага володіння іншою людиною, а співіснування з нею, з такою, якою вона є. Особистісний вибір на користь справжнього кохання в постмодерному суспільстві рідкісний. Культ задоволень та насолод, краси,

молодості та сексу переважає у сучасних соціумах, що породжує відповідний спосіб та стиль життя різних соціальних груп.

У публічному дискурсі постмодерного суспільства переважають уявлення про любов, які не відповідають її справжньому, закладеному Творцем змісту, що виражає справжнє духовне призначення людини. Любов у суспільному дискурсі постмодерного соціуму позиціонується через тимчасовість, миттєвість, торжество задоволень і насолод, сексуальні втіхи, легкість і навіть неминучість розлуки. Дані позиції відтворюються у соціальних практиках суб'єктів, які ідею «вічної» любові сприймають як наївну та відірвану від життя. Водночас, вкрай позитивним моментом дискурсивних положень постмодерного суспільства про кохання є толерантність до соціально вразливих груп, таких як ЛГБТ-спільнота (лесбійки, геї, бісексуали та трансгендери), ВІЛ-позитивні люди. Толерантність – одна з основ ліберального дискурсу про соціально-правовий статус будь-якої людини. Але в справжній сенс любові толерантність також входить, всупереч заявам окремих клерикалів і представників авторитарних та тоталітарних політичних режимів. Змістовними смислами справжньої романтичної (інтимної) любові людини до іншої людини є жертвність, служіння, діяльність, турбота, повага до людської гідності, прийняття, порозуміння, почуття обов'язку, доброта, прощення, великодушність, безкорисливість, невпинність. Таке кохання передбачає близькі стосунки на все життя і безперервну роботу над цими стосунками.

Суперечності між змістом справжньої любові, з одного боку, і способом і стилем життя багатьох людей, з іншого боку, у постмодерному суспільстві надзвичайно сильні. Дані протиріччя полягають у наступному:

1. Спосіб і стиль життя великої кількості людей мають переважно споживчий характер, що суперечить справжньої любові як дару і самоцінності.
2. Спосіб і стиль життя переважаючої кількості людей мають егоїстичну та егоцентристську спрямованість, що не відповідає жертвності, закладеної в основу справжнього кохання.
3. Спосіб і стиль життя більшості людей включають орієнтацію на тимчасові задоволення і насолоди, що суперечить установці людини, яка відчуває справжню любов, на евдемонізм – прагнення до щастя.

У сучасному українському суспільстві є досить сильна невідповідність між толерантністю, що декларується в ліберальному дискурсі, та реальним соціально-психологічним самопочуттям соціально вразливих груп соціуму, до яких належать ЛГБТ-спільнота, ВІЛ-позитивні люди та деякі інші соціальні категорії громадян. Цей стан речей обумовлений збереженням традиціоналістських установок і настроїв серед населення, які ще продовжують бути компонентом процесів соціалізації. Геї, лесбійки, бісексуали, трансгендери, ВІЛ-позитивні люди досі ще засуджуються, позначаються у категоріях «гріха» та «хвороби» (що не має відношення до справжнього християнства), обмежені у своїх правах та свободах. Вихід із цієї ситуації полягає у подальшій побудові правової держави та просвітницькій роботі серед різних соціальних верств, груп та спільнот в Україні, яка модернізується та наближається до стану постмодерного суспільства.

Незважаючи на зазначені вище соціальні та соціально-психологічні тенденції, є шанс наближення психології особистісного вибору до справжнього романтичного (інтимного кохання) у постмодерному соціумі у віддаленому майбутньому. Це можливо за умови трансформації публічного дискурсу та супутньої їй саморефлексії людей. Демократичний розвиток суспільства якраз і передбачає право людини на щастя та любов.

Викладене дослідження має кілька напрямів свого розгортання у майбутньому. До перспектив подальших досліджень заданої проблематики відносяться такі наукові шляхи:

1. Вивчення способу та стилю життя людей, які сповідують евдемонізм та прагнення до

справжньої любові в суспільстві постмодерну. 2. Дослідження способу та стилю життя представників соціально вразливих груп у сучасній Україні в контексті формування та здійснення ними вибору щодо кохання. 3. Виділення та аналіз факторів, що визначають вибір людини на користь справжнього кохання в постмодерному соціумі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бегбедер Ф. Кохання живе три роки: роман. Пер. із фр. Н. Хотинської. С.: Азбука, Азбука-Атікус, 2020. 192 с.
2. Гідденс Е. Трансформація інтимності. Сексуальність, любов та еротизм у сучасних суспільствах. Пер. з англ. В. Ануріна. С., 2004. 208 с.
3. Данилюк І. Етнокультурна психологія: історія та сучасність: монографія. Київ: АртЕк, 2019. 432 с.
4. Діккенс Ч. Великі надії: роман. Пер. з англ. М. Лоріє. М.: Видавництво «Е», 2015. 544 с.
5. Достоевський Ф.М. Брати Карамазови: роман. С.: Азбука, Азбука-Атікус, 2011. 896 с.
6. Коваленко А.Б. Психологія розуміння: монографія. Київ: Геопринт, 1999. 184 с.
7. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. Київ: ДП Спеціалізоване видавництво «Либідь», 2003. 376 с.
7. Фромм Е. Мистецтво любити. Пер. з англ. А.В. Олександрової. Київ: Форс Україна, 2022. 221 с.
8. Фуко М. Ненормальні: курс лекцій, прочитаних у Колеж де Франс у 1974-1975 навчальному році. Пер. із фр. А.В. Шестакова. С.: Наука, 2004. 432 с.
9. Ялом І.Я. Екзистенційна психотерапія. Пер. з англ. Т.С. Дрabbкіної. М.: Незалежна фірма «Клас», 1999. 576 с.

REFERENCES

1. Behbeder, F. (2020). Kokhannia zhyve try roky: roman. Per. iz fr. N. Khotynskoi. S.: Azbuka, Azbuka-Atikus [in Ukrainian].
2. Hiddens, E. (2004). Transformatsiia intymnosti. Seksualnist, liubov ta erotyzm u suchasnykh suspilstvakh. Per. z anhl. V. Anurina [in Ukrainian].
3. Danyliuk, I. (2019). Etnokulturna psykholohiia: istoriia ta suchasnist: monohrafiia. Kyiv: ArtEk [in Ukrainian].
4. Dikkens, Ch. (2015). Velyki nadii: roman. Per. z anhl. M. Lorie. M.: Vydavnytstvo «E» [in Ukrainian].
5. Dostoievskiy, F.M. (2011). Braty Karamazovy: roman. S.: Azbuka, Azbuka-Atikus [in Ukrainian].
6. Kovalenko, A.B. (1999). Psykholohiia rozuminnia: monohrafiia. Kyiv: Neoprynt [in Ukrainian].
7. Tytarenko, T.M. (2003). Zhyttievyyi svit osobystosti: u mezhakh i za mezhamy budennosti. Kyiv: DP Spetsializovane vydavnytstvo «Lybid» [in Ukrainian].
7. Fromm, E. (2022). Mystetstvo liubyty. Per. z anhl. A.V. Oleksandrovoi. Kyiv: Fors Ukraina.
8. Fuko, M. (2004). Nenormalni: kurs lektsii, prochytanykh u Kolezh de Frans u 1974–1975 navchalnomu rotsi. Per. iz fr. A.V. Shestakova. S.: Nauka [in Ukrainian].
9. Yalom, I. Ia. (1999). Ekzystentsiina psykhoterapiia. Per. z anhl. T.S. Drabkinoi. M.: Nezalezhna firma «Klas» [in Ukrainian].

Бібліографічний опис для цитування:

Дишлевий І. О. Психологія особистісного вибору та кохання у постмодерному суспільстві. *Психологічний журнал*. Умань: ВПЦ «Візаві», 2023. Вип. 10. С. 6–14.